FLYGARE, Edv.

Vitt Lo.
(Br)
0

BOLMÖRTENS BOK.

Bd 2.

1848

FRIA FANTASIER,

HVILKA,
SAMLADE I EN BOK,
GÅFVO BARON JULIANUS ANLEDNING
ATT KALLA DENNA BOK

BOLMÖRTENS BOK.

ANDRA BANDET.

INNEHÅLL: PHILOSOPHISK-MORALISK ORDBOK, UTGIFVEN AF BARON JULIANI AKADEMI ÅR 1848. — PIONEN.

STOCKHOLM.
TRYCKT HOS RUDOLF WALL 1848.

KONGL. BIBLIOTHEKET STOCKHOLM

Dagen för akademiens andra sammankomst var inne.

Åter sutto de begge vännerna bredvid hvarandra; men ingen eld flammade i kakelugnen, pipan hade lemnat rum för cigarren: det var vår.

Enligt öfverenskommelse skulle sjelfva sessionen ej börja innan klockan slagit sex; derföre sysselsatte sig de begge männen blott med sina cigarrer och iakttogo en tystnad, som var passande för deras värdighet såsom medlemmar af en akademi: Richard följde med ögonen de till gestalten oupphörligt vexlande molnen från hans doftande havanna, och Julianus lyssnade till pendylens enformiga knäppande.

»Vet du väl, Richard,» sade baronen slutligen, »att betraktandet af den der pendylen inger mig bra underliga tankar.»

»Huru då? Jag för min del kan, när jag ser på den, ej tänka något annat än att den i hög grad liknar den jag har uppe i mitt rum.»

»Ja», sade Julianus, halft skämtande, halft melancholiskt, »de äro kanhända syskon, två barn af samma far. O, säkert äro de bättre än han sjelf. Han är en menniska: detta är nog att förtala honom.»

»Hvad menar du?»

»Ser du! När jag så der betraktade min pendyl, gjorde jag ofrivilligt en jemförelse mellan menniskorna och klockorna, och den utföll i hög grad till de sednares fördel.»

»Betrakta tvenne klockor: de bestjäla ej, fängsla ej, förtala ej, mörda ej hvarandra. Ingen regerar, ingen lyder den andra: alla äro lika. Den simpla dalkarlsklockan blir icke högmodigt behandlad af gulduret; den vågar gå före det, slå högre än det. Huru olika är det ej med menniskorna?»

»Jag märker att din klocka skänker dig ett rikt ämne för betraktelser.»

»Vidare! Min pendyl har nu tjenat mig i tre år utan någon vedergällning, utan ens hopp om någon dylik. Skulle

den bli oduglig, så kan den ej motse annat öde än att bli kastad upp på vinden bland annat skräp.

»Och likväl knotar den icke, den förrättar lika oförtrutet sitt åliggande. Hvar finner man väl bland menniskorna en dylik tjenare?»

»Du har rätt; men i stället finnes det så många flera herrar, liknande dig i detta afseende.»

»Men min pendyl är ej blott min tjenare, hon är min vän. Då jag någon gång är nära att försumma uppfyllandet af någon vigtig pligt, påminner hon mig derom. Hur många gånger har ej denna hammare på sitt underbara språk sagt mig: Gå, skynda! Fort, annars förråder du menskligheten, hedern, pligten! — Och allt detta utan att jag på minsta sätt visat mig tacksam!»

»Låtom oss fortsätta jemförelsen: En menniska behöfver för sitt dagliga uppehälle blott några skålpund — jag antar 5 — bröd, kött och vatten; och likväl förslösar hon dagligen mycket mera; icke så med min pendyl; den nöjer sig med sina 5 skålpund bly, hvilka äro tillräckliga för upprätthållandet af dess existens.»

»Jag skulle vilja fortsätta detta ämne, men min vän påminner mig nu om att tiden är inne för sessionens början. Jag skall således låta dig höra mitt opus. Men dessförinnan ber jag dig komma ihåg att större delen deraf är sammansatt, medan jag ännu var ganska ung; det är nu väl snart 20 år sedan.»

Philosophisk-Moralisk Ordbok.

Afund, en epidemi, som grasserat under alla tider. Hvarje menniska är mer eller mindre anstucken deraf. Dess yttringar äro så mångfalldiga och af så olika slag att de ej här kunna anföras. För öfrigt är sjukdomen mera af miasmatisk än contagiös art. — — — Med billigt hänseende till att denna sjukdom, såsom man har all anledning att vara öfvertygad om, endast angriper menniskor, och sålunda tyckes vara ett af deras mest utmärkande kännetecken, har man på senare tiden föreslagit att bestämningen *afundsjuk* måtte upptagas i den vanliga definitionen på menniska *).

A B C är ofta hela vetandet hos menniskor, som tilltro sig mycket mera.

Anspråkslöshet är af två slag: sann och falsk. Skilnaden dem emellan skönjes af skalden Johnsons svar till en vän som bad honom ej bli stolt öfver den komplimang som drottningen nyss ställt till honom. «Jag skulle vara bra fåfäng», svarade Johnson, «om jag icke skulle bli stolt öfver ett sådant beröm.»

Blaren, ett allegoriskt väsende, som tros föreställa killespelares samvete. Han afbildas derföre med bjellror, hvilkas helvetiska pinglande oupphörligen ljuder i deras öron när de hafva otur.

Blixten, liksom allt annat här i verlden, styres af guldet. Om man icke förgyller åskledaren åt honom så kommer han ej.

---

*) *Afunden* är ädel och oklanderlig då den söker lyfta sig upp till den afundade; men oädel då den söker sänka honom till sig.

Betydelsen af ord är ofta högst olika hos olika personer. Hvad man vanligen kallar Opposition anser den konservative betyda Revolution, Folk öfversätter han på sitt språk med Pöbel, Frihet med Sjelfsvåld, Frihetsvän med Demagog. Vissa prester tro på samma sätt Dogm betyda Religion, Philosophi betyda Kätteri, Psalmsjungande betyda Andakt o. s. v.

Begrafning. På dess högtidliga firande sätta många menniskor ett högt värde och kunna knappast dö i lugn om de ej veta att deras föreskrifter om grafvården m. m. bli punktligt iakttagne. Icke så Demonax. När han höll på att dö frågade hans vänner hur han ville jordas. «Bekymra er ej derom», svarade han, «likstanken skall nog draga försorg om min begrafning». Man frågade om han då ville tjena till föda åt foglar och rofdjur. «Hvarför icke?» svarade den vise, «under hela mitt lif har jag sökt gagna mina medmenniskor; hvarföre ej då efter min död vara djuren till någon nytta?»

Carl, ett vanligt namn på våra Svenska konungar.

Det är ett misstag att detta namn blott är ett annat stafsätt af Karl.

Dockor, små menniskogestalter hvilka unga flickor roa sig med att af- och påkläda. De få dem af sina mödrar för att tidigt vänjas vid blottade figurer.

Domare behöfde förr i verlden, då lagarne ej voro så minutiöst fullständiga, ganska mycken sinnrikhet. Se här ett exempel, lånadt från Plutarchus:

En ung Egyptisk ädling erbjöd den beryktade hetären Theognis en viss penningesumma om hon ville tillfredsställa hans begär. Hon bifiöll naturligtvis; men natten före herdestunden drömde älskaren att han låg hos Theognis, och fann sin passion slocknad då han vaknade. Hetären fordrade icke dess mindre sin belöning och kallade honom inför rätta, under den förevändning att hon, om också i en dröm, uppfyllt hans åtrå. Domaren befallte då att den unge mannen skulle kasta en börs för hetärens fötter, och betala henne med klangen deraf, samt sedan utdela penningarne bland de fattiga. Denna dom funno alla högst rättvis, emedan belöningen ej behöfde hafva mera verklighet

än njutningen sjelf; men kurtisanen klagade med följande ord: «Min älskares begär blefvo släckta af drömmen; men klangen af penningarne har tvärtemot ökat mina.»

Egensinnighet ersätter hos många menniskor i deras egen tanke originalitet, likasom hallstarrighet får supplera konseqvens.

Egna, eller — som man säger — originella, vilja alla författare gerna vara. — Häromdagen, berättar Sterne, mötte jag en poet af mina bekanta. Karlen såg högst fundersam ut och underrättade mig att han gick och grubblade öfver ett ämne som vore riktigt originellt. «Jag ville», sade han, «skrifva något, som ingen före mig skrifvit eller ens tänkt på att skrifva.» För tusan, svarade jag, skrif då en lofsång öfver dig sjelf.

Erkänsla är en liten hoprullad sedel som man sticker i handen på examinatorer, polis- och tullbetjenter, och annat folk, för hvilkas öfverseende med ens fel man blott på detta sätt kan visa sin tacksamhet. Besynnerligt är att en sådan erkänsla enligt vanliga bruket gifves innan sjelfva välgerningen eller tjensten, som skulle framkalla den, är bevisad. Den borde derföre snarare kallas uppmuntran.

Ed är ett löfte, eller en försäkran, på hvars sanning och uppriktighet man allt efter som det faller sig tager gud eller djefvulen till vittne. Brukas af personer, hvilkas ord annars icke skulle bli trodda.

Frimurare, ett hemlighetsfullt sällskap, som tillräckligt karakteriseras genom den temligen allmänna tron att de svenska konungarne måste antingen sjelfva vara frimurare eller — förvisa orden. Enär man påstår att fruntimmer hafva tillträde till vissa loger; men — så vidt man vet — ordens hemligheter ej ännu äro allmänt kända, är det probabelt att den ej har några sådana; om man nemligen undantar den att orden *icke* har några.

Fåfänga. Öfver denna last predikade Swift inför parlamentet ungefär följande: «Menniskan har öfverhufvud fyra ting att vara fåfäng öfver: 1) börd och rang, 2) rikedom, 3) kroppens skönhet och styrka, 4) förståndets öfverlägsenhet.» Sedan han nu grundligt talat öfver de tre första orsakerna till fåfänga, slutade han med dessa ord: «Vi skola nu öfvergå

till fjerde delen af vår betraktelse; men då — så vidt jag vet — i denna kristliga församling ingen finnes, hvars förstånd kan gifva honom anledning till otillåtlig stolthet och fåfänga, så skulle denna förklaring föga bidraga till er uppbyggelse. Vi vilja således sluta . . . .» — Han förlorade för denna predikans skull sin befattning.

Fintlighet drager ofta den som är nog lycklig att besitta denna egenskap ur de största olägenheter. — — — Abbé Voiseron hörde att den store Turenne var förtretad på honom; genast skyndade han till Turenne för att rättfärdiga sig, men denne vände honom straxt ryggen. «Gud ske lof», sade Voiseron, «nu ser jag att jag ej är er fiende». — «Hur då?» — «Jo! ni har ännu aldrig vändt ryggen till en fiende». — Turenne försonade sig med abbén.

Genremålning, en skizzartad novell som nu för tiden spelar en hufvudrôl i den svenska litteraturen. Den är af två slag: den tragiska och den komiska. De mest utmärkande kännetecken på en äkta genremålning äro: händelsen passerar i Struntköping, Kråkvinkel, eller om det är på landet i Brödlösa eller Nödinge Socken. De handlande personerna hafva högst karakteristiska namn såsom Lurendrejer, Snoker, Nötbom o. s. v. Författaren begagnar signaturen onkel x, eller onkel y, eller onkel z . . . . Se här ett par profbitar på

1) *den tragiska genremålningen*

. . . .

. . . Men i sin trånga, mörka stuga satt den olyckliga Maja Stina med sina 8 små barn, hvilkas hungriga munnar oupphörligen skreko efter bröd . . . . Och hon hade intet att gifva dem . . . Allt efter det att Anders för tre dagar sedan blef fängslad emedan han tagit en ost från pastorn i Potatislösa socken, hade hans hustru och 8 små barn ej fått smaka en enda bit mat.

Se der följderna af . . . (Nu komma en mängd reflexioner i anledning af det hårda sätt hvarpå en familjefader, som tar en ost, för att gifva åt sina 8 hungriga barn, blir behandlad.) . . . .

. . . .

. . Och följande dagens sol sken på liken af en moder och hennes 8 små barn.

2) *den komiska genremålningen*

Lergökarne.

I den goda staden Struntköpings tidning lästes en vacker dag följande

Avertissement.

Undertecknad, som nyss hemkommit från en konstnärlig resa i utlandet, få härmedelst underrätta högtärade publiken att jag numera är fournerad med ett utsökt lager af de utmärktaste, mest esthetiskt fulländade lergökar. Som priset på en sådan målad lergök är ytterst moderat, vågar jag smickra mig med att hvar och en, som eger något sinne för skön konst, icke underlåter att lägga sig till en dylik, i sitt slag utmärkt, pjes.

En målad lergök, inlagd uti ett praktfullt konvolut af rikt förgylldt azurblått papper säljes till det utomordentligt billiga priset af 2 Rdr B:co.

Otto Hyra.

Detta var i sanning för mycket för de goda Struntköpingsboarne. Hela staden kom i rörelse. Man talade, tänkte, drömde endast om de målade lergökarne. En fru, som nedkom uti dessa dagar, födde en son, hvilken under hela sin lefnad bibehöll en underbar likhet med herr O. Hyras målade lergökar. Männerna, de stackars männerna, fingo under hela dagen, och hvad värre var under hela natten ingen ro; ty hvarenda fru ville ha en så dyrbar och sällsynt pjes. — «Den kunde bli en passande prydnad på divansbordet uti förmaket, der redan förut en snäckprydd låda af de toulonska galerslafvarnes arbeten paraderade. Och när lilla Calle blef stor skulle han kunna bli virtuos på lergök . . . .» Dessutom hvem ville ej för två Rdr B:co bli ansedd för konstvän. — Med ett ord de O. Hyriska lergökarne hade en strykande afgång.

En vecka derefter lästes i den goda stadens tidning:

Som undertecknad numera saknar utrymme för sitt varulager, får han härmedelst tillkännagifva att de målade lergökarne säljas för fyra skillingar banko.

O. Hyra.

Nu blefvo lergökarne lika starkt efterfrågade som förut, fastän det denna gången var ur de mindre bemedlade familjerna, som herr O. Hyra hade de trägnaste kunderna. Innan en vecka förgått, blåste en liten hvithårig 8-åring, son till madam Bruunsbäck, på den sista lergöken.

Godt hjerta, ett talesätt som vanligen är ett euphemistiskt uttryck för lättsinne. Mångens fel ursäktas genom hans goda hjerta; hans uppbrusande vrede förlåtes derföre att hans vrede kallnar lika oöfverlagdt och utan skäl som den utbröt. Detta högst vanliga sätt att bedömma en lättsinnig vekhet hos vissa menniskor är i hög grad falskt: ett s. k. «godt hjerta» blir aldrig en verkligt god och aktningsvärd egenskap om det ej är förenadt med förstånd.

Hufvudet ansågo de gamle vara känslornas och passionernas säte, liksom de trodde hjertat vara förståndets. Sedan förlade man känslorna i hjertat och förståndet i hufvudet. Nu för tiden börjar man — i det praktiska lifvet åtminstone — återgå till de gamla åsigterna.

Hoppet är en förtröstan, som menniskan äfven i den yttersta nöd bibehåller, på att Gud, eller vänner, eller eget förstånd och egna ansträngningar, eller slumpen, eller någonting annat slutligen skall åstadkomma ett lyckligt resultat. — Motsatsen mot hopp är farhåga, fruktan; och mellan dessa begge ytterligheter: ett tomt hopp och ogrundad farhåga vacklar menniskan igenom hela sitt lif.

Hämnden är i bibeln på det högsta förbjuden. Besynnerligt är att Gud anbefallt menniskan att belöna det goda, och sålunda vill att hon skall utöfva den mildare och skönare delen af rättvisan; men deremot å andra sidan förmanat henne att öfverlåta hämnden, den mera hårda och stränga delen af rättvisan, åt honom sjelf. Hvilka goda, visa och framförallt oegennyttiga anordningar tillerkänna icke presterna vår skapare!

Inbillsk, som anser

Jaget = sammanfattningen af alla menskliga fullkomligheter. Finnes det någon talang eller fullkomlighet, som äfven den mest blinda egenkärlek ej kan tillerkänna den inbilske, så tröstar han sig med att förakta den, och ställer sig sålunda äfven i detta hänseende öfver den förtjenstfulle.

Ja och *nej* äro ord, hvilka våra uppväxande skönheter tro vara tillräckliga att underhålla en bildad och intressant konversation. Dessa ord tyckas utgöra hela deras språkkunskap ända till dess de för sista gången vid något frieri utsäga dem: men efter bröllopet bli de så mycket språksammare, och taga sin skada igen för sin jungfruliga tysthet. Derföre suckar ock mången äkta man: ack om du talat litet mera före, och talade litet mindre efter vårt äktenskap.

Komedier hafva i stort antal blifvit skrifna på senare tiden här i Sverige. Huruvida de förtjena allt det beröm man slösar på dem, inses af följande händelse. En person, som såg en af herr Z's komedier för första gången, fann den så tråkig att han ej uthärdade mer än de första scenerna. Han ville dock, för att kunna bedömma pjesen, se den fullständigt; och begaf sig derföre nästa gång den spelades till theatern, likväl utrustad med en hvisselpipa, för att ge tillkänna sitt missnöje vid de mest mislyckade scenerna. Någon hvissling hördes emedlertid ej af, ty den stackarn gäspade så mycket, att han var ur stånd att begagna sitt instrument.

Kärlek tages i så många bemärkelser, att detta ord är nästan omöjligt att definiera. De märkligaste slag af kärlek äro:

1) *Egenkärlek* (egoism), den enda slags kärlek, som är verkligt sann och trogen, som hos den älskade finner alla möjliga fullkomligheter och för honom uppoffrar allt.

2) *Slägtkärlek*, som uppstår af förhoppningar på arf eller andra fördelar.

3) *Kärlek* i egentlig bemärkelse (Könskärlek), som är af två slag:

a) *kysk*, den en karl hyser till ett rikt men fult fruntimmer.

b) *sinnlig*, som han hyser till ett fattigt men sköut.

Komedianter. När skådespelarne kallade sig så voro de ofta konstnärer; nu då de låta kalla sig konstnärer, äro de till största delen endast komedianter.

Käring deriverar G—m från *kär* för *ingen*.

Last är motsattsen mot dygd. Hos förmögna och mäktiga personer är den tillåtlig så vida den ej åstadkommer skandal. — Midt emellan tvenne beslägtade laster ligger alltid en dygd.

Lycksalighet här på jorden består, enligt Thales, af helsa, tillräcklig förmögenhet och ett godt förstånd.

Lagom; att iakttaga ett lagom i allt är det mest utmärkande kännetecknet på den vise.

Lefnad, Lif, en väfnad af ledsnad och olyckor, hvars slut vi äro nog dumma att frukta.

Ledsnad, den största olycka man kan råka ut för. De fördömdas största plåga i helvetet måtte vara den att — hafva tråkigt.

Makar (äkta), ett ironiskt namn på gifta personer, emedan de aldrig öfverensstämma eller passa ihop.

Nykterhetsvänner äro i allmänhet af två slag: de som afskräcka från fylleriet genom sina visa läror, och de som afskräcka genom sitt exempel. De senare äro talrikare.

Nåd är en välgerning eller godhet som bevisas någon deraf helt och hållet oförtjent. Att benåda anses vara en af konungarnes skönaste rättigheter; skada blott att de oftare begagna den till deras förmån som vältaligt kunna anropa deras barmhertighet, än till deras, hvilkas förseelser hafva några mildrande omständigheter att förete. I Rio Janeiro fördes en brottsling, som mördat en prest, efter att en gång vara benådad för mordet på en hafvande qvinna, inför rätta och dömdes till döden. «Nåd!» ropade han till Johan den VI. — «Nej», sade konungen, «jag kan ej benåda en brottsling, som begått tvenne mord». — «Endast ett», sade en hofman, «det andra begick ers majestät, som benådade en sådan bof».

Otrolighet. Plutarkus, som annars är en temligen trovärdig författare, omtalar dock en anekdot, som öfvergår allt

münchhausiader i osannolikhet. — Syrakusas tyrann, Hiero — berättar han — kastade sig en gång i raseri öfver en hofman, och slog honom till marken. Hofmannen beklagade sig i sin vrede endast öfver konungens elaka andedrägt. *Hiero förlät honom*; men frågade om aftonen sin högst älskvärda gemål, hvarföre hon ej gjort honom uppmärksam på detta naturfel. «Emedan jag trodde», svarade den kyska qvinnan, «att detta var en *egenhet hos alla män.*» — Och en sådan saktmodighet hos en konung, en sådan oskuld hos en qvinna omtalar Plutarkus helt allvarsamt!!!

Presterna utgöra en högst nyttig och aktningsvärd samhällsklass. En prests nödvändigaste egenskap är en klar och stark röst, på det att han om söndagarne måtte kunna för sin församling tydligt uppläsa någon passande betraktelse öfver andliga ämnen. De stenpelare, som pryda våra landsvägar och gemenligen kallas vägvisare, äro — enligt någras tanke — uppresta till presternas ära; de visa nemligen vägen utan att sjelfva gå den.

Paradox, en kort satts, som utsäger någonting, hvilket tyckes strida mot allmänna tankan om något visst ämne. Många både författare och sällskapsmän framsäga ofta sådana, för att derigenom utmärka sig från hopen, och inbilla sig att allt som är ovanligt är snillrikt. Verkliga snillen tillåta sig sällan paradoxer i denna mening; det händer dock någongång; så t. ex. säger Rousseau: »Menniskan, *som tänker,* är ett förderfvadt djur.»

Qvinnan är enligt Tegnér en blåögd lögn, som likväl äfven kan hafva bruna och svarta ögon. Qvinnan är mäktigare än både Gud och Djefvulen: än Gud, ty det verk, till hvars fullkomnande han använde en hel vecka, förstörde hon på några sekunder; än djefvulen, ty han måste nyttja henne för att förföra mannen.

Religion, ett från latinet lånadt ord. Det nyttjades af Livius i betydelsen *samvetsskrupler,* och har äfven nu för tiden ungefär samma bemärkelse.

Rebus, ett slags moderna hieroglypher. Se här en mindre bekant dylik. Taubman frågade Clesel om han kunde skrif-

va *etthundrade femtio åsnor* med 6 bokstäfver. Då kardinalen svarade nej, skref Taubman: CLesel.

Recensenterna ställa sig på Pindens höjd midt emellan de Nio Muserna och hindra de stackars poëterna att komma dit upp. De kunna derföre med skäl liknas vid eunucher midt i en seralj, hvilka, ur stånd att uträtta något, hindra andra från att göra hvad de sjelfva skulle vilja, men icke kunna.

Sophist. En berömd dylik var Eubulides. Om honom berättas bland annat att han sade: »Epimenides har yttrat: 'Alla Kretenser äro lögnare.' Nu var han sjelf en Kretens; följaktligen har han ljugit; och således äro Kretenserna icke lögnare; följaktligen har han icke ljugit, och Kretenserne äro således lögnare.»

Snålhet, en ganska ofta förekommande last, som de snåle kalla sparsamhet. Smutsigast är den dock hos sådana, hvilka deras ställning i samhället borde föranlåta att vara mera frikostiga. — Den berömde skådespelaren Foote, som mistat ena benet och i stället nyttjade ett af träd, vistades en vecka hos en rik, men något för mycket sparsam adelsman. En middag angreps dock ädlingen af ett anfall af ovanligt slöseri; han framtog en liten flaska vin, hvars ålder och andra utmärkta egenskaper han serdeles prisade. »För att vara så gammal är den dock temligen liten», anmärkte Foote. På aftonen talade Foote om att resa, ty han var plågad af kölden i de sparsamt eldade rummen. »Stadnar jag längre qvar» sade han, »så fruktar jag att jag ej kommer att kunna stå på mina ben.» »Huru då», frågade Lorden, »jag tycker ej att vi dricka så serdeles mycket.» »Nej, visst icke!» svarade Foote, »men det finnes så litet ved i huset, att jag befarar det betjenten en morgon tar mitt trädben och eldar med.»

Tunga: en lem, af hvilken läkare sluta till kroppens och philosopher till själens sjukdomar.

Trohet, en helt och hållet imaginär dygd. Att den åtminstone ej bör sökas ibland menniskorna skönjes tydligen deraf att den framställes under bilden af en — hund.

Tacksamhet, kanske en bland de sällsyntaste dygder, derföre att det sårar vår stolthet att veta oss stå i beroende af,

eller skuld till någon. Man tror kanhända att just detta borde förmå en att visa sin tacksamhet i handling, och derigenom göra sig fri från sin förbindelse; men större delen af menniskorna tänker, att det är oändeligen bättre och framför allt lättare att icke alls erkänna sin tacksamhet. Då det är ljufvare, och ojemförligt mera smickrande för vårt högmod och vår egenkärlek, att gifva än mottaga välgerningar, händer det derföre esomoftast att välgöraren mera älskar den han kunnat visa en tjenst, än denne älskar honom tillbaka. Det är på detta sätt man kan förklara att mödrakärleken är så ofantlig starkare än barnakärleken.

Uppriktighet ligger, likasom de flesta andra dygder, mellan tvenne fel: falskhet, smicker eller hvad man vill kalla det ena, och råhet. Den uppriktige påminner en person om hans svagheter för att gagna honom, den råe, grofve, så kallade sanningsälskaren för att såra.

Vänskap är ett slags förbund eller förening som ingås mellan tvenne personer, som kunna vara hvarandra till bistånd och gagn. Då någondera ej mera är i behof af, eller ej mera kan vänta sig någon fördel eller nytta från den andra, upphör också vänskapen.

Vilja är af samma ordstam som *välja*. Med fri vilja förstås således förmågan att kunna välja hvad man anser sig fördelaktigast af två ting. — Johan Buridon ådagalade för ungefär tre och ett halft sekel sedan att djuren ega fri vilja på följande sätt. Han ställde en hungrig åsna midt emellan tvänne säckar med hafra. Åsnan tvekade en stund, men vände sig slutligen till den ena och började äta. »Då åsnan», sade Buridon, »visar sig kunna välja mellan tvenne hafresäckar, så måste hon också ha' vilja; och denna är fri, ty ingen har tvingat henne att taga just den, hvaraf hon nu äter.»

Visheten, den sanna, består i förmågan att obegränsadt förlänga och förändra lifvets njutningar.

X nyttjas i anledning af bokstafvens korsform såsom en abbreviation för stafvelsen christ, så att man skrifver x till Xtendom o. s. v. — Detta är troligen anledningen till att herrar mathematici med x beteckna en obekant qvantitet.

Ynnest, som man ofta förblandar med godhet, är ofantligen skiljd från den. Om en konung ger en förmånlig tjenst åt en deraf förtjent, så kan det kallas godhet (det borde väl egentligen blott heta rättvisa), men ger han den åt en deraf oförtjent så är det en ynnest. — Man anför ofta dylika ynnestbevis som exempel på konungarnes godhet. Under hundrade olika former berättar man samma historia om en furste, som träffar på någon karl, hvilken utan att känna honom tadlar eller förolämpar sin herrskare. Denne blir ej förtörnad utan upphöjer honom, utan att taga i betraktande hans andra förtjenster, till någon högre värdighet; och historieskrifvarne utropa: Hvilken god och vis monark! . . . .

Z har fått plats i svenska alphabetet för att förarga dem, hvilka påstå att ett språks alphabet ej bör innehålla andra bokstäfver än dem, som förekomma i samma språk.

Ålder. När man är ung önskar man sig vara äldre, när man är gammal önskar man sig vara yngre. Ingenting är vanligare än att ett barn fattar humör om man ger det ett eller par år för litet, eller att ett 40-årigt fruntimmer säger sig vara några och trettio år gammalt. — Cicero var en gång i sällskap med ett åldrigt men ännu behagsjukt fruntimmer, som försäkrade honom att hon ännu ej fyllt 40 år. »Jag måtte väl tro det» sade Cicero, »när ni nu snart i 20 år sökt öfvertyga mig derom.»

Äktenskapet. Om denna stiftelse inom den christna kyrkan säger någon författare (jag minnes ej rätt hvem) att det liknar ett nät och männerna fiskar, och tillägger såsom grund för denna sin liknelse att: »den som är ute vill in, den som är inne vill ut.» — Man ingår äktenskap af många olika skäl; ibland för att få en arfvinge, ibland för att få en trogen och ärlig hushållerska, ibland för att komma åt en förmögenhet, ibland emedan man ej på annat sätt kan få njuta af något visst fruntimmers behag. Ursprungliga ändamålet med denna stiftelse var att *en* man och *en* qvinna skulle förenas; men detta anses numera, och det med rätta, alltför ensidigt; äktenskapet hindrar hvarken mannen eller hustrun att göra sina små snedsprång. Vis-

serliga finnas några småsinnade män med föråldrade principer, hvilka få myror i hufvudet derföre att deras respektive makar behaga kröna dem; men dessa äro gudskelof ganska få till antalet och mängden af äkta män instämmer uppriktigt i den fransyska skaldens ord:

Nous connaissons en mariage
Un moyen sur pour être heureux,
C'est que l'epouse soit volage
Et que l'epoux ferme les yeux.
S'il est dans la ville
Quelque epoux tranquille,
C'est toujours, j'en suis convaincu
C'est un cocu, c'est un cocu.

Ödet är någonting hvilket menniskorna alltid tillskrifva sin egen olycka och andras framgång, men aldrig sin egen framgång eller andras olycka. — Jag mötte för en vecka sedan — berättar en tysk författare — en handlande, som jag känt från barndomen. Han såg högst belåten ut och talade om sin förmögenhet, ett fördelaktigt giftermål, som han ärnade ingå o. s. v. »Du har varit bra lycklig», sade jag »i dina företag. För ett par år sedan var du ännu helt fattig och obemärkt, och tänkte minsann icke på att gifta dig med en rik fröken.» — »Lycklig!» utropade han, »nej det kan jag visst inte säga; men jag har varit arbetsam och spekulerat klokt.» — — — Några månader derefter mötte jag honom; han beklagade sig öfver ett par betydliga förluster och svor öfver det ogynnsamma ödet.

När baron Julianus slutat, yttrade Richard:

«Utom de anmärkningar jag redan förra gången, då du talade om planen för din ordbok, gjorde, vill jag nu framställa några andra. Till en början har af nödvändigheten att behandla så många skiljaktiga ämnen uppkommit åtskilliga motsägelser, hvilket är så mycket naturligare, som — enligt hvad du sjelf har sagt — flera af artiklarne äro lånade från olika författare. — För det andra finnes der en alltför stor mängd anekdoter, så att din ordbok på sätt och vis är att betrakta som ett anekdotlexicon. — För det tredje äro åtskilliga af dina artiklar oproportionerligt långa, i jemförelse med andra, hvilka borde hafva varit mera utförda. — För det fjerde ogillar jag i högsta grad titeln, emedan i din ordbok hvarken finnes filosofi eller moral.

— — Men klockan är redan mycket, jag skall skynda att läsa upp ett stycke, som jag skrifvit tills i dag:»

Pionen.

Det yppiga, rika och fullmogna lifvet
högt rodnar igenom de saftiga vecken.
Mitt lif i mitt yttre står fullnog beskrifvet:
jag döljer ej något för spanande blicken.
Det röda scharlakan, som mörkpurprar saften,
hvars vågor igenom mig brännande brusa,
ett vittne det bär om ungdomliga kraften,
som glödhet min flämtande ande känns rusa.
O, se hur min åtrå, den djerfva, den höga,
flammrodnande häfver sig, böljar och sväller!
att afkyla böljan jag skyndar att löga
i nattliga svalkan, som daggen mig fäller.
Med morgonfrisk purpur på fylliga kinder
jag hälsar i glädje den nyfödda dagen;
han lösa mig skall från det band, som än binder
den mörkgröna slöjan om sista behagen.
Det glöder, mitt blod, vildt det flammar och blossar.
Hvem är det, som släcker förtärande branden?
från lidelsens qvalm säg hvem är, som förlossar
den hungrande, omättligt trånande anden.

«Se der!» sade Julianus, «en underlig beskrifning på en blomma. Hade ditt poëm ej haft *den* titeln, så skulle man trott det handla om en ungdomlig Messalina, en fröken Agnes, eller någon dylik karakter. Men det oaktadt tycker jag rätt mycket om det, i fall jag undantager några uttryck, hvilka ibland äro något öfverspända, ibland något orediga. Har du något mera att låta mig höra?»

«Nej, men i stället vill jag berätta för dig en historia som jag i går hörde af din inspektor, och hvilken är ett exempel på att stora, med kall öfverläggning hopspunna brott ej blott tillhöra de förnämare klasserna, samt tillika ett bevis på otillförlitligheten af all juridisk bevisning. — Jag vill berätta denna historia med inspektorns egna, okonstlade ord:»

De rivaliserande Jernkramhandlarne.

I den lilla staden S. fanns det för några och tjugo år sedan en jernkramhandel, som förestods af ett par bröder, hvilka jag vill kalla Broström. Som det i staden ej fanns mera än denna bod af samma slag, måste stadsboerna låta sig nöja med att betala dåliga varor ganska dyrt, och bröderne Broström blefvo efter hand ganska välmående.

De hade ungefär 3 år fortfarit med sin rörelse, då en jernkramhandlare från en närbelägen stad nedsatte sig i S. och genom sina goda varor och billiga priser snart drog till sig brödernas förnämsta kunder. Lundgren, så hette han, var arbetsam och ärlig och kunde således svårligen skadas af de intriger, hvilka hans rivaler tid efter annan ingingo till hans skada. Förgäfves förtalade, förgäfves anklagade de honom, han redde sig ständigt och de begge bröderna voro snart nära att nödgas nedlägga sin rörelse.

Emedlertid beslöto herrarne Broström att göra ett sista försök för att störta Lundgren. De öfvertalade en hans bodgosse Nicklas att utsprida i staden förklenande rykten om hans karakter o. s. v. Men Lundgren upptäckte snart källan till dem; och körde bort Nicklas, hvilken derpå antogs af Broströmarne.

Trenne år förflöto, under hvilka Lundgrens rivaler förhöllo sig stilla; som han var en försonlig man hjelpte han dem till och med både med penninglån och annat, så att oenigheten emellan stadens båda jernkramhandlare tycktes vara fullkomligen bilagd. Lundgren började emedlertid att litet mera tänka på förströelser. Han hyrde en landtgård, en half mil utom staden, dit han begaf sig om Lördagsaftnarne och tillbragte helgdagarne i lugn och trefnad.

Det var härpå som bröderna Broström byggde en plan att störta sin farliga medtäflare. En dag frågade den yngre af bröderna Nicklas om han ville förtjena 10 riksdaler utan besvär.

»Visst tusan vill jag det.»

»Nåväl, kom då Lördagsafton klockan half 8 till första milstolpen på vägen mellan staden och Hötorp (Lundgrens

landtegendom). Vi skola träffa dig der och säga dig, hvad du skall göra.»

Lördagsafton klockan 8 mötte Nicklas de begge bröderna, hvilka väntade honom vid milstolpen.

»Nå hvad är det jag skall göra», sade Nicklas, »för att förtjena mig 10 rdr?»

»Jo», sade den äldre brodern, i det han ur plånboken tog fram en vacker sedel, »om en liten stund kommer Lundgren gåendes förbi här, och då skall du skrika tre gånger: «Hvad har jag gjort herr Lundgren, att herrn skall slå ihjel mig? Något annat behöfver du ej göra. Vi vilja blott skrämma herr Lundgren litet, det är bara på skämt.»

En stund derefter kom Lundgren sakta gåendes utåt vägen, i sitt sinne glädjande sig åt att få hvila ut sig efter veckans trägna arbete. Hans hustru hade rest ut före honom för att ställa allt i ordning; och han såg henne i inbillningen hur hon gick och stökade, under afvaktan på den älskade makens hemkomst.

I en hast hörde han ifrån skogen ett hemskt rop liksom af en döende. »Hvad har jag gjort er herr Lundgren, att herrn skall slå ihjel mig.» Jernkramhandlaren blef helt underlig till mods, serdeles då samma rop lät höra sig ännu tvenne gånger och straxt derpå ett skott genljöd i skogen. Men troende att det blott var en villfarelse fortsatte han sin väg. Hela aftonen var han likväl, oaktadt sin hustrus vänliga ord, helt hemsk; icke ens hans kära pipa och toddyglaset kunde jaga rynkorna från hans panna.

Under tiden hade Nicklas efter fullbordadt skrikande velat taga sina penningar; men en af bröderna framtog då en pistol och skjöt honom för pannan. Derpå skyndade nidingarne från det blödande liket och omtalade i staden hurusom de varit ute att spatsera på vägen till Hötorp, och dervid hört huru Lundgren tvistat med Nicklas och förebrått honom att han förrådt sin fordna husbondes hemligheter. De hade likväl gått derifrån; men återvändt då de förnummo skrällen af ett pistolskott. Dock hade de icke sett till något hvarken af Nicklas eller Lundgren.

Dagen derpå anställdes efterspaningar efter Nicklas, som naturligtvis ej kommit tillbaka; och då man påträffade hans lik ett stycke upp i skogen nära milstolpen, skyndade man att fängsla Lundgren i anledning af bröderna Broströms berättelse. Då han ställdes inför rätta, och domaren betraktade att det väl var troligt att han velat hämnas på Nicklas, för det denne, vare sig med eller utan skäl, förtalat honom, och dertill lade brödernas berättelse och vittnesmålet af några bönder, hvilka farit utåt vägen och först hört ropet och sedan mött Lundgren med ett förvirradt och hemskt utseende, var det ingalunda att förvåna sig öfver att han blef dömd till döden. Sjelfva hans hustru kunde ej annat än tro på sin mans brottslighet och tröstade sig lätt öfver hans död.

Men bröderna Broström återfingo sina gamla kunder och blefvo snart ännu mera välmående än förut.

«I sanning en ganska besynnerlig historia! Skulle den kunna vara sann?»

«Din inspektor försäkrade mig det; ehuru jag ej kan förstå huru han fått reda på historiens sanna förhållande: jag menar det att Broströmarne mördade Nicklas.»

Pris: **16** *sk. bko.*